

Nyhet

Norden reagerar olika på EU-regler som ska gynna praktikanter

Tema

AI skapar nytta för både företag, personalen och patienterna

Nyhet

Får vi den artificiella intelligens vi förtjänar?

Nyhet

YS-ledaren bekymret över ökande mistrivsel bland unge i arbetslivet

26. August 2024

Tema: AI og arbeidsliv

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 7/2024

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Får vi den artificiella intelligens vi fortjener?	3
AI skapar nytta for både företag, personalen och patienterna	5
Sjefen for Nordic Innovation mener Norden må være med på AI-toget	11
AI får vindmøller til at snurre hurtigt igen	14
Finland vill lære verden mer om AI	17
Gemensam nordisk strategi for AI	20
Utvikler selvstyrte ferger: - Som å ta en heis	23
AI overtar fra kryptoutvinning: «Kjempemulighet for nordiske datasentre»	26
AI på allas läppar - men är det inte bara mer digitalisering?	28
Norden reagerar olika på EU-regler som ska gynna praktikanter	31
YS-lederen bekymret over økende mistriksel blant unge i arbeidslivet.....	32

Får vi den artificiella intelligens vi förtjänar?

Norden har ett speciellt ansvar att påverka utvecklingen så att AI-systemen blir säkra, transparenta, spårbara, icke-diskriminerande och miljövänliga.

NYHET

26.08.2024

AV BJÖRN LINDAHL, CHEFREDAKTÖR

Vi har valt ett krävande tema denna gång: Artificiell intelligens. Alla är eniga om att den kommer att få stora konsekvenser på nästan alla områden, men ingen kan förutspå exakt vad som kommer att ske.

Vi står i en liknande situation som på 1990-talet, när Internet introducerades.

- Ingen vet vad som kommer att ske, erkänner Svein Berg, som är direktör för Nordic Innovation.

- Men det vi kan vara säkra på är att det går fort. Som en amerikansk forskare sa på 60-talet: Utvecklingen har aldrig gått snabbare än nu, men den kommer heller aldrig någonsin att gå så långsamt igen.

Vi har emellertid tänkt på konsekvenserna av artificiell intelligens, mer eller mindre sedan det som räknas som den första datorn, Eniac, byggdes 1947.

Hannes Alfvén, som fick Nobelpriset i fysik 1970, gav några år tidigare (under pseudonymen Olof Johannessson) ut en berättelse som ursprungligen var tänkt för hans barn och barnbarn: Sagan om den Stora datamaskinen.

I den berättar en dator om hur dataåldern uppstod. Människan var bara ett led till det som var evolutionens höjdpunkt: datorerna.

Problemet med människan var att hon tänkte för sakta. På egen hand kunde människor göra en väderprognos för de kommande tre dagarna. Men det tog tre dagar att göra den och därför var den redan oaktuell när den var färdig. Utan datorernas hjälp gick det inte att förutspå vädret.

Man kunde visserligen tänka sig att många människor samarbetade, så att deras hjärnor seriekopplades. Men det fungerade inte, eftersom deras sätt att kommunicera, med tal eller skrift, var för långsamt och oprecist, påpekade datorn i sagan.

På område efter område har det utvecklats datorprogram som är snabbare än människan. När IBM:s dator Big Blue till slut slog den regerande världsmästaren i schack, Garry Kasparov, 1997 räknades det som en milstolpe i utvecklingen av artificiell intelligens. Så följde program som gjorde datorerna överlägsna i allt från Go till Jeopardy.

Det är inget som hindrar att dessa program seriekopplas så att man får en dator som kan slå människan i alla spel. Men går det att seriekoppla så många program att en dator blir bättre på alla intellektuella uppgifter som människan kan utföra? I så fall skulle det som kallas för Artificiell generell intelligens (AGI) uppstå.

Med åtta miljarder människor som hittar på nya saker kan det nog ske först när datorerna bygger egna datorer. För möjligheterna är närmast obegränsade. I det här numret ser vi på några aspekter av AI:

- Autonoma färjor
- Drönare som reparerar vindkraftverk
- Program som diagnosticera sjuka
- Program som hjälper oss på kontoret
- Ett kraftigt ökat behov av datorhallar

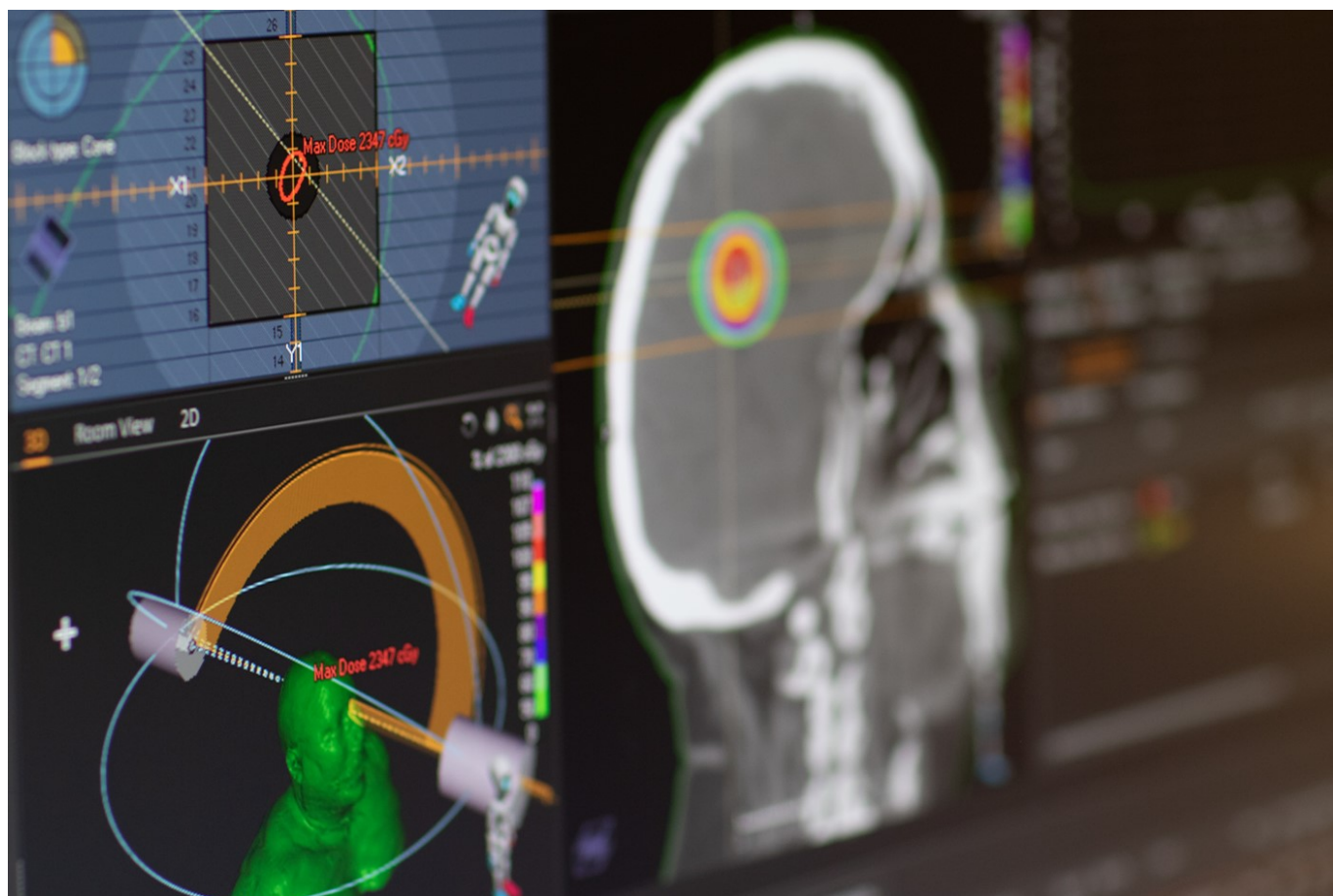
Gemensamt för dem är att AI-systemen är snabbare än vad människorna är, men att det kan gå gale om vi inte vet hur vi ska hantera programmen. Därför är det så viktigt med utbildning. I Finland har en kurs i AI tagits fram som blivit en internationell succé.

På de områden där vi lämnar över styrningen till AI-system måste det också göras en riskanalys, vilket är kärnan i den nya EU AI Act, som trädde i kraft 1 augusti i år. Utvecklarna av nya AI-system måste kunna dokumentera vilka risker som finns.

Vissa AI-system förbjuds redan nu, som att koppla ansiktsigenkänning till kollektivtransport, som i vissa fall skett i Kina.

Norden, med sin långa historia av att värna om personlig integritet och goda arbetsvillkor har en speciell roll att spela för

att påverka internationella standarder. För det krävs det att det inte bara utvecklas nationella AI-strategier, utan också en nordisk. Talar vi med gemensam röst får vi större inflytande än var sig.

AI skapar nytta för både företag, personalen och patienterna

Vilka är utmaningarna med AI och vilka goda exempel går det att kopiera? Vi belyser frågan från tre olika vinklar, inspirerade av den nya tekniken på Skånes universitetssjukhus, som använder AI vid diagnostisering och behandling.

TEMA

26.08.2024

TEXT OCH FOTO: FAYME ALM

Tre röster om hur AI fungerar

Arbetsliv i Norden har talat med tre olika verksamheter, här representerade av Niclas Feldt, verksamhetschef på förvaltningen Digitalisering IT och MT på Region Skåne, Liselott Lading chef för strategikonsulterna på Qinshift och Per Munck af Rosenschöld, områdeschef för strålbehandling och strålningsfysik vid Skånes universitetssjukhus.

Liselott Lading:

- AI är inget nytt. Det har funnits som begrepp sedan 1950-talet. När jag gick på universitetet och pluggade data och systemvetenskap kring millennieskiftet fanns där kurser om AI.

Det säger Liselott Lading till Arbetsliv i Norden. Under årets AI Nordic Powwow, som arrangeras av Lunds universitet och Skånemotor, talade hon både om hur AI kan bidra till innovation och mer affärer samt om de AI-verktyg som redan idag är tillgängliga.

Till vardags är Liselott Lading chef över strategikonsulterna på Qinshift, ett företag med omkring 3 000 anställda i flera länder.

AI-policy räcker inte

Där möter hon många kunder som är nyfikna på AI. Några på den privata sidan är också stressade utifrån den konkurrenssituation de tror de kan hamna i om de inte hoppar på AI-tåget och gör det på det mest gynnsamma sättet.

- Det bottenar i en känsla att det är bråttom nu, samtidigt som några redan är AI-trötta efter att ha hört och läst rubrikerna. Men för oss som varit länge i branschen är mediahajpen mindre viktigt. Det är vad som händer i verkligheten som är det väsentliga. Och mer och mer sker nu i praktiken, säger Liselott Lading.

Dock räcker det inte att ta fram en AI-policy, vilket en del företagsledare tycks tro, berättar Lading. Om tekniken ska hanteras optimalt och ge önskade resultat krävs mer än så.

- De tror att med en policy så har de gjort sitt jobb men de har bara svarat på en hörna av frågan. Då tar jag fram de tre hinkarna som jag kallar dem och så kan vi resonera vilken av dem företaget ska satsa på och börja arbeta med.

De alternativ som Liselott Lading syftar på är:

1. Att använda extern AI, som till exempel ChatGPT.
2. Att använda plattformar företaget redan köpt och som ofta har AI, plattformar som till exempel Microsoft erbjuder.
3. Att skapa AI själv, att bygga en plattform för det egna bolaget.

Ansvarsfrågan och öppnandet av silos nyckeln till effektiv AI

Oavsett vilket alternativ företaget väljer måste ansvarsfrågan vara löst, poängterar Liselott Lading.

- AI:n ska vara korrekt och etisk. Det kallas responsible AI och följer med de olika medvetna besluten som man fattar kring sin AI. Ansvar ser helt olika ut för marknadsavdelningen som använder ChatGPT respektive att använda AI som en del av en beslutsprocess.

- För mig är det viktigt att regelverket är färdigt. Att man är klar över hur man vill att det ska funka och att det därför rör sig om mycket mer än regler. Det handlar om vad man vill med sin AI. Om intentionerna som ska följa med hela vägen också genom själva genomförandet.

Ett förstadium till AI är digitaliseringen som kräver data. Det är här Lading stöter på det största problemet hos sina kunder.

- Alla AI-projekt är mer eller mindre dataprojekt. Därför måste kvaliteten och tillgången på datan säkras. Fortfarande är det otroligt mycket data som ligger i silos som inte kan nås av varandra. Det är ofta där vi får börja arbetet, säger Liselott Lading.

En annan utmaning hon möter hos sina kunder är ett kortsiktigt perspektiv på AI, vilket hon beklagar.

- Många underskattar de långsiktiga effekterna av AI som helt klart har en monumental relevans. Här finns det oerhörda möjligheter som till exempel inom sjukvården, säger Liselott Lading.

Per Munck af Rosenschöld:

För cancerpatienter i Skåne som får strålbehandling har AI redan fått en avgörande betydelse.

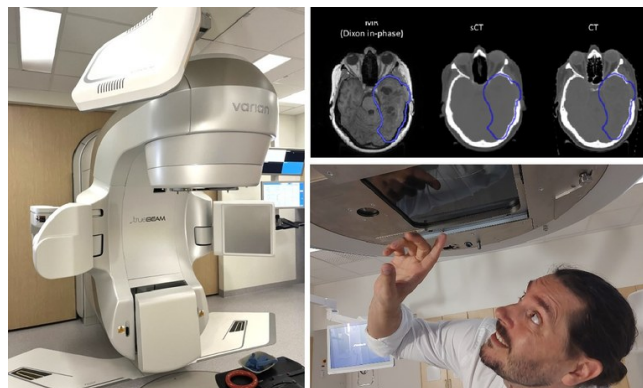

- Vi behandlar cirka 5 000 patienter per år, nästan alla med cancer. Ena hälften av patienterna får kurativ syftande behandling, andra hälften smärtlindring, säger Per Munck af Rosenschöld, professor i strålningsfysik samt områdeschef för strålbehandling och strålningsfysik vid Skånes universitetssjukhus.

Mottagningen för strålbehandling är placerad på Skånes universitetssjukhus i Lund, Sus, som också finns i Malmö. Båda orterna ligger i sydvästra delen av Skåne med ett avstånd på cirka 20 kilometer mellan sig. Till mottagningen kommer patienter som blivit diagnostiserade och hänvisade till strålbehandling från främst Skåne, Blekinge och södra Halland. Strålbehandlingen är ett teamwork med läkare, sjukhusfysiker, sjuksköterskor, undersjuksköterskor, ingenjörer, biomedicinska analytiker, medicinska sekreterare.

- Alla sjukhusfysiker i Skåne är anställda här hos oss på Strålningsfysik på Sus, men utspridda på Region Skånes alla sjukhus, så organisationen är lite som en bläckfisk, säger Per Munck af Rosenschöld.

Strålbehandlingen använder sig idag av olika AI-modeller baserade på det omfattande material som finns dokumenterat hos Region Skåne, Sveriges sydligaste region.

TrueBeam på den vänstra bilden, är designad för att behandla cancer var den än finns i kroppen genom att ge exakta doser av strålning mot tumörer. Patienten ligger på en bräda under maskinen, som kan vridas åt olika håll. Per Munck af Rosenschöld tittar in i mylarfönstret som skyddar acceleratorhuvudet mot damm och smuts. Strålningen kommer ur fönstret när maskinen är på, vilket den inte är här. Minna Lerner, sjukhusfysiker, skannade hjärnan ovanför med tre olika metoder.

- Det är input som skapar output och användbara metoder för strålbehandling.

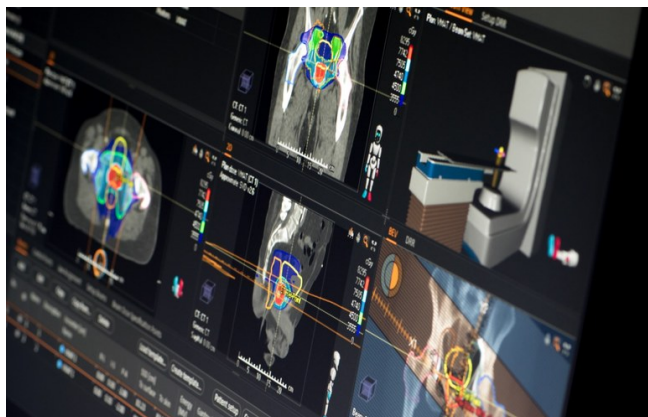
En metod är sCT, där s står för syntetisk och CT för Computed Tomography, det vill säga datortomografi, ofta kallad skiktröntgen.

Som en del av planeringsprocessen inför en strålbehandling används en MR-kamera bestående av en mycket kraftfull magnet. Med radiofrekvent strålning kan detaljerade bilder av kroppens inre strukturer skapas. En datortomografi, CT, använder röntgenstrålar och en dator för att skapa tvärsnittsbilder av kroppen. Röntgenstrålarna skickas genom kroppen från olika vinklar och datorn kombinerar dessa bilder till en tredimensionell bild. Båda är bildtekniker som visualiserar kroppens inre strukturer, men de fungerar på olika sätt och används för olika ändamål.

Mottagningen har dock börjat med att skapa syntetiska CT-data med hjälp av en AI, tränad på tidigare data av speciella MR-sekvenser och CT-skanningar. Med denna AI-modell och en MR-skanning kan en del av patienterna därmed slippa CT-skanning.

- Det går snabbare att få fram en bild eftersom patienten endast behöver komma en gång, säger Per Munck af Rosenschöld och berättar att metoden utvecklats som ett Vinnova-projekt tillsammans med ett privat företag i Helsingborg, Spectronic Medical AB.

CT- och MR-data används för att rita in patientens tumör och riskorgan. Riskorgan kan vara till exempel vara hjärta, lungor, ryggmärg, ögon, som helst inte ska bestrålas under behandling. Tidigare ritades allt manuellt av läkare, men dessa AI-modeller är nu utvecklade tillsammans med RaySearch AB i Stockholm, berättar Per Munck af Rosenschöld.

RaySearch Laboratories AB är ett medicinteknikföretag som utvecklar innovativa mjukvarulösningar för förbättrad cancerbehandling. Det godkändes i maj i år för att användas tillsammans med TrueBeam. Genom olika dataprogram hjälper företaget cancerkliniker med att samla in, strukturera och analysera data. Foto: RaySearch.

- Faktiskt så har spelindustrin varit till hjälp, eftersom stor efterfrågan har drivit på utvecklingen av datorer och grafikkort till rimliga kostnader. Dessa kan användas för hanteringen av bilddata och optimering av strålbehandlingar.

Den tredje metoden är GE AIR som står för General Electric's AIR (Adaptive Iterative Reconstruction) och är en teknik som används för att förbättra bildkvaliteten och samtidigt minska skanningstiden som patienten utsätts för under en MR-skanning.

- Den modellen arbetar på bruset i bilderna och det innebär att patienterna inte behöver ligga stilla så länge när vi skannar med vår MR-kamera, säger Munck af Rosenschöld.

Blandade kvalifikationer gynnar patienten

För att mottagningen ska kunna erbjuda strålbehandling krävs en personalgrupp med olika kompetenser och yrken som läkare, sjuksköterskor, röntgensjuksköterskor, ingenjörer, labbinriktade biomedicinska analytiker, kemister, apotekare, undersköterskor och sjukhusfysiker, en yrkesgrupp Per Munck af Rosenschöld själv tillhör.

- Vi är en teknisk del av sjukhuset och det är en fördel att här ha ingenjörer och sjukhustekniker som är vana vid att ta in ny teknik. I många verksamheter är naturvetare långt från patienterna men inte hos oss, säger Munck af Rosenschöld.

Som forskare handleder han fyra doktorander och fyra post-docs som arbetar med att förbättra strålbehandlingens precision och minska biverkningar. Flera av projekten använder deep-learning/AI-modeller.

Parallellt med arbetet på Sus odlar Per Munck af Rosenschöld sina danska kontakter.

- Jag arbetade under flera år i Danmark och har många vänner och samarbetspartners där. Framförallt på Rigshospitalet i Köpenhamn, i Herlev och i Aarhus.

Niclas Feldt:

Även hos Region Skånes Förvaltning Digitalisering, IT och MT som Arbeta i Norden besöker är behovet av olika kvalifikationer stort när AI-strategin formuleras.

- Den mest spännande utvecklingen händer i gränslandet mellan olika kompetenser. AI är så stort och så komplext att det är extremt värdefullt att samla olika perspektiv när vi skriver vår strategi. De tekniska lösningarna måste fungera i praktiken, säger Niclas Feldt, verksamhetschef för avdelningen.

Förutom personal från HR samt jurister, tekniker och ekonomer har även experter på dataskydd och integritet deltagit när Region Skåne har skapat den nya AI-strategin. Den är färdig och väntar nu på godkännande från högre instans.

- Vi satsar på de projekt som är väsentliga för regionen. Inte på någons favoritprojekt. Kortsiktigt finns många enskilda

konkreta fall, men långsiktigt handlar det om att få ihop en lärande plan. Strategin ska gälla ett antal år framåt och har fokus på nyttan. Inriktningen är det vardagsnära AI, säger han.

Och Johan Åhlén, AI-chef, supplerar med den retoriska frågan:

- Var finns det mest att vinna?

Och fortsätter:

- Vi är rädda om skattebetalarnas pengar. Därför vill vi gärna applicera AI där det så snabbt som möjligt får ekonomisk effekt.

Istället för att själva uppfinna hjulet på nytt, vill Region Skåne ta del av vad andra redan lyckats med inom AI. Ett exempel man tittar på är från NHS, engelska National Health Service, som genom ett AI-pilotprojekt lyckats minska andelen uteblivna besök med 30 procent.

- Det handlar om riktade åtgärder med hjälp av AI, allt från extra påminnelser till att i särskilt utvalda fall erbjuda patienter gratis transport. Räknar man på det hela ser man att det blir jättevinst att förebygga att patienterna inte missar sina besök, säger Johan Åhlén.

Region Skånes Förvaltning Digitalisering, IT och MT undersöker vad strålningsenheterna vid Strålningskliniken vid Universitetssjukhuset Sus, Lund, kan dra nytta av till exempel engelska NHS, som genom ett AI-pilotprojekt lyckats minska andelen uteblivna besök med 30 procent. Foto: Region Skåne © Bengt Flemark.

Ett annat exempel är att kunna meddela förmodad väntetid på sjukhusens akutavdelningar till patienter som söker vård där. För dem utan mycket akuta tillstånd kan det innebära att de slipper stanna i onödan i avdelningens väntrum.

Och så givetvis egna exempel, som det på strålbehandlingsmottagningen på Skånes universitetssjukhus.

Patientperspektiv – för alla

Som förvaltningens chefläkare arbetar Ulrika Pahlm med patientsäkerhetsfrågor och verksamhetssäkerhet. Hon ser möjligheterna för personalen att med hjälp av AI slippa repetitiva och tråkiga arbetsuppgifter samt att få hjälp med komplexa analyser.

- Vi har redan svaret på varför vi ska göra det här. Nu gäller det att förstå nyttan i alla led och hur vi med hjälp av AI kan leverera bättre vård till patienterna.

Ulrika Pahlm anser att AI ligger helt rätt i tiden och poängterar att de som får igenom beslutet först kommer lyckas tidigare och att det därför är viktigt att satsa på AI nu.

- I vården har vi mer jobb än vad vi kan hantera. Vi behöver öka tillgängligheten. Men som vi vet är all förändring svår. Vi har gjort saker och ting på samma sätt i generationer. Nu måste vi tänka nytt och agera därefter, säger Ulrika Pahlm och får medhåll av Niclas Feldt:

- Den nya tekniken kan väcka oro och rädsla och många har en bild av att nu kommer AI och tar mitt jobb. Istället försöker vi visa på hur vi kan tillvara den nytta AI och människor tillsammans kan skapa.

Budskapet är väsentligt att förmedla till både personal och patienter, menar Ulrika Pahlm, som när det kommer till förändringsarbete brukar säga:

- Vi gör det för patienterna och patienterna är vi, våra vänner, släktingar, grannar och kollegor.

Livrem och hängslen

En stötesten för utvecklingen av AI inom regionen är att det i Sverige inte får ske en samkörning av data mellan de 21 regionerna.

- Integritetsaspekten på nationell nivå erbjuder inga riktlinjer, så varje kommun och region lägger tid och resurser på att tolka lagar och kommer inte sällan fram till olika bedömningar. Tills vidare kan vi alltså inte dela data mellan regionerna. Här är det otroligt starka livremmar och hängslen. I Finland och Danmark har de kommit mycket längre. Det hade vi också kunnat om inte de stränga sekretessreglerna hindrat oss, säger Niclas Feldt.

Reglerna hindrar dock inte Region Skåne från att etablera samarbeten för utvecklingen av AI och här har AI Sweden en väsentlig roll.

- De är spindeln i nätet, säger Johan Åhlén.

Nya kompetenser nödvändiga

En förutsättning för effektiv AI är digital mognad hos personalen och förvaltningen. Digitalisering IT och MT på Region Skåne har bland annat nyligen genomfört en digital mognadsmätning tillsammans med Ängelholms sjukhus.

- Vi behöver se vad vi ska jobba med för att tillse att vi erbjuder rätt kompetensutveckling, säger Niclas Feldt.

Avdelningen kommer även rekrytera ny personal med AI-kompetens och har äskat pengar för den utgiften.

- Vi är en attraktiv arbetsgivare och räknar med att få många både interna och externa sökande till de tjänsterna, säger han.

Sjefen for Nordic Innovation mener Norden må være med på AI-toget

I dag snakker "alle" om AI. Historien til Nordic Innovation, som strekker seg over 50 år, viser at de allerede tidlig på 1980-tallet var engasjert i AI-prosjekter. Svein Berg, avtroppende sjef for Nordic Innovation, mener at grønt skifte, digitalisering og internasjonalisering vil være hovedprioriteter fremover.

TEMA

26.08.2024

TEKST OG FOTO: LINE SCHEISTRØEN

I fjor fylte Nordic Innovation 50 år. Dette ble markert blant annet gjennom utgivelsen av "Innovation in the Nordics 1973-2023," en historisk gjennomgang av organisasjonens liv, presentert både som bok og i digitalt format.

Kapitlet om 1980-tallet har fått den beskrivende tittelen: «The global Tech Race». Informasjonsteknologi var et hett tema internasjonalt, så vel som i de nordiske landene. I historien fortelles det om hvordan Nordic Innovation spilte en viktig rolle i å fremme nordisk datateknologi gjennom flere innovative prosjekter. I perioden 1985 til 1989 ble det tildelt totalt 130 millioner til 50 prosjekter.

Og i samme kapitel får leseren historien om «Tidlig AI i Finland» som handler om et utviklingsprosjekt for bruk av AI-teknologi i kreftbehandling.

Hvordan blir de neste 50 år?

Da Nordic Innovation passerte 50 år så organisasjonen seg ikke bare tilbake, men benyttet også anledningen til å spørre: «Hvordan tror du verden vil se ut 50 år fra nå, i 2073?»

Vi stiller i dag det samme spørsmålet til Svein Berg, administrerende direktør i Nordic Innovation. Og han svarer slik: - Hvis vi får den samme utviklingstakten, bare raskere, er det vanskelig å forutsette hvordan verden ser ut om 50 år. Og det

er kanskje like greit?

Selv om det er vanskelig å si noe konkret om fremtiden, mener Berg at det er én ting som er sikkert:

- Det er at utviklingen går stadig forttere, sier han.

Må ha nordisk merverdi

Svein Berg er opprinnelig fra Svolvær i Norge. Han begynte som administrerende direktør i Nordic Innovation i 2017. Når åremålsperioden utløper i mars neste år, forlater han Nordic Innovation, eller kanskje til og med tidligere hvis en ny leder blir ansatt før den tid.

Før Berg kom til Nordic Innovation hadde han ulike stillinger i Innovasjon Norge. Han gikk fra innovasjonsoppdrag i norsk perspektiv til nordisk perspektiv.

For, Nordic Innovation deltar kun i aktiviteter som bidrar til nordisk merverdi. Og hva legger de i begrepet nordisk merverdi? Slik beskriver de det selv på nettsiden sin: Nordisk merverdi er for eksempel å etablere et sterkt nordisk marked, teste og spre nordiske løsninger, utvikle eller styrke felles nordiske retningslinjer og standarder eller ved å styrke den nordiske merkevaren internasjonalt.

- Vi ser etter områder der vi kan gjøre endring på samfunnsnivå. Vi ser for eksempel ikke etter bedrifter som skal utvikle en litt bedre filetmaskin, - det er viktig det også altså – men det er ikke et prosjekt som endrer Norden, utfyller Berg.

Flere store nordiske flyselskaper og Nordic Innovation samarbeider om utvikling av elektriske fly. Illustrasjon: Heart Aerospace

Han peker på at Norden på flere områder har fordeler av å jobbe sammen. Som ett av flere eksempler trekker han fram arbeidet med utvikling av el-fly.

- Ingen enkelt-bedrift kan gjøre dette alene. Derfor har vi ført aktørene sammen og finansierer samarbeidet.

Les mer om Nordic Network for Electric Aviation (NEA 2.0).

Gode på samarbeid?

Vi tar det for gitt at vi i Norden kan samarbeide, mener Berg. Det er nemlig nødvendigvis ikke så enkelt, ifølge ham. Da

Berg i fjor var invitert som gjest i podkasten til Innovasjon Norge, fikk han spørsmålet: «Er vi gode nok til å samarbeide i Norden?»

Berg svarte slik:

- Nei. Vi overvurderer vår egen kunnskap om mulighetene som ligger på andre siden av grensen. Vi snakker til del samme språk som svenskene og danskene. Ikke samme språk som finnerne og islendingene, men vi tror at det skal være så lett å snakke med en svensk bedrift. Men tradisjonen i Norge og i Danmark og i Sverige, hvordan man tilnærmer seg et samarbeidsprosjekt, er forskjellig. Man undervurderer den historiske arbeidsmetoden man har i de nordiske landene. Så selv om språket tilsynelatende er likt, så er det et godt stykke igjen før vi har de samme mulighetene som inntrent i det enkelte landet.

Må være med på AI-toget

Berg mener det er naturlig at det for tiden snakkes mye om AI. Han mener også at det er riktig at Norden følger på utviklingstoget når det går. Likevel er det kanskje ikke riktig at vi skal strebe etter å være i førersetet når det gjelder utvikling, ifølge Berg. Han mener det er viktigere at vi lærer oss å ta i bruk AI på måter som eksempelvis effektiviserer arbeidsprosesser.

Nordic Innovation opprettet Nordic Ethical AI Expert Group. Gruppen besto av 23 nordiske eksperter som fikk i oppgave å utarbeide en handlingsplan for hvordan Norden kan bli ledende innen etisk AI og gruppen skulle også komme med anbefalinger. Gruppen la fram resultatet av arbeidet rett før sommeren.

Les også artikkelen *Gemensam nordisk strategi för AI*

Etter snart åtte år som toppsjef i Nordic Innovation forlater Svein Berg organisasjonen senere i år eller i begynnelsen av neste år.

Berg mener at AI har skapt et økt behov for kritisk tenkning.

- Lar vi oss blende av det store potensiale som ligger i AI og overskygger det faremomentene som ikke blir tilstrekkelig hensyntatt, spør han, og følger opp med nok ett spørsmål:

- Hva er alternativet? Skal vi være med i den globale konkurransen kan vi ikke melde oss ut. Men, vi må finne en ansvarlig måte å gjøre dette på.

Mye mer enn AI fremover

For tiden pågår arbeidet med å utforme en ny plan for hva Nordic Innovation skal holde på med i de kommende årene. Og selv om mye av dette skal skje etter at Berg har gått ut døra, er han sikker på at planen kommer til å handle om mye mer enn AI.

– Grønt skifte, digitalisering og internasjonalisering vil være hovedprioriteter, sier han.

AI får vindmøller til at snurre hurtigt igen

Danske Reblade bruger AI til at få droner til at lande sikkert på vindmøllevinger og hurtigt reparere dem med robotteknologi. Virksomheden bruger også AI til rekruttering.

TEMA

26.08.2024

TEKST: MARIE PREISLER, SKJERMBILDE: AI DENMARK

Når en vindmøllevinge skal repareres, skal to specialister – såkaldte rebteknikere – klatre 130 meter op inde i mølletårnet og ud ad en luge, hvorefter de hejser sig selv ned til vingen i reb medbringende værktøj og materialer.

Det er et farligt og tidskrævende job, især når der er meget vind, og det gør der tit, hvor møllerne står placeret. Desuden er der manglen på rebteknikere. Den danske start-up virksomhed Reblade har derfor med brug af AI-teknologi udviklet robot- og droneteknologi, som lander meget præcist på møllevingen, også i blæsevejr.

Frank Kjerstein og André Alexander Westergaard studerer, hvordan en møllevinge har fået slitage. Skærmbillede fra AI Danmarks video om Reblade.

Derefter kan dronen hurtigt finde og reparere de typer erosion i overfladen, som hyppigst opstår på møllevinger og dermed nedbringer den tid møllen er ude af drift, mens den repareres.

Det fortæller medstifter af og direktør i Reblade, Frank Kjerstein:

- Vores løsning reducerer møllens nedetid med 90 procent, fordi dronen og robotteknologien er hurtig til at reparere, og fordi møllejeren ikke skal vente på, at rebteknikere er tilgængelige. Dem er der nemlig stor global mangel på.

AI-sikret dronelanding

Det kræver et særligt sindelag og stor erfaring at hænge i reb højt oppe i 10-12 timer ad gangen og lappe på en vindmøllevinge, og mange rebteknikere ønsker andet arbejde, når de kommer op i alderen. Derfor er det en lille faggruppe, som slet ikke kan følge med efterspørgslen, forklarer Frank Kjerstein.

Dimensionerne af nutidens vindmøller er store. Her er en servicetekniker, som kigger på en af Statkrafts vindmøller i Stamåsen i Sverige. Foto: Mathias Kjellsson, Statkraft.

Det problem satte han og hans makker, André Alexander Westergaard, sig for at løse og de stiftede i 2020 sammen virksomheden Reblade.

- Der fandtes allerede alternativer til rebteknikerne: fx en stor og 180 kilo tung robot, som også hang i reb, men vi har udviklet en letvægts-drone, der flyver op til og lander på den præcis der, hvor reparationen skal foregå. Vi bruger AI for at sikre tilstrækkelig stor præcision.

Ved hjælp af AI-teknologi kan Reblades droner lande præcist uanset, hvor meget det blæser, om det er mandag eller weekend, og dronen bliver ikke træt eller laver fejl.

Reblades droner og robotteknologi er konstrueret til at præventivt at udbedre skader på vindmøllernes forkant og reparere tre ud af fem kategorier af nedslidning af møllevingerne. Det kræver stadig rebteknikere at løse de sidste

ste to kategorier af nedslidningsskader, så dronerne gør ikke rebteknikerne arbejdsløse. De har stadig masser af opgaver, understreger Frank Kjerstein.

- Samtidig er det en grøn løsning. Vi bidrager vi til en øget produktion af grøn energi og at nå målene for den grønne omstilling, fordi møllerne har meget færre dage ude af drift.

AI trækker specialister til

Virksomheden udvikler og bygger dronerne i landsbyen Mørke i Jylland og har ingen problemer med at tiltrække højt specialiseret arbejdskraft til arbejdspladsen. Reblade beskæftiger i dag 15 medarbejdere, hovedparten er ingeniører med AI-kendskab, og de strømmer til fra hele verden.

- At tiltrække og fastholde højt specialiserede arbejdskraft er et problem for mange danske virksomheder, men ikke for os, og det er selvom vi er en lille start-up virksomhed uden et kendt brand, og beliggende i en lille by i Jylland.

Reblade er blevet lidt mere kendt efter at vinde Industriens Fonds AI-pris på 200.000 kroner. Foto: AI Danmark.

Reblade oplever, at brugen af AI fungerer som et trækplaster for internationale eksperter:

- Vi får mange ansøgninger, når stillinger slås op, og fra de bedste fra hele verden. De vil gerne arbejde i en virksomhed, som er teknologisk spændende, og det at vi udvikler droner og bruger AI-løsninger i en kompleks højteknologisk løsning giver helt andre rekrutteringsmuligheder, sammenholdt med at vi har en flad struktur og tager hurtige beslutninger, hvor vi alle gør en individuel forskel hver dag

AI kun udgør kun en mindre del af Reblades drone-teknologi, men at AI er del af jobbeskrivelsen, er klart et aktiv, vurderer Frank Kjerstein.

I rene software-virksomheder kan medarbejdere ofte arbejde hjemmefra eller fra en helt anden verdensdel, mens ingeniørerne hos Reblade skal have dronerne i hænderne og bygge dem. Det kræver fysisk fremmøde på arbejdspladsen, så medarbejderne flytter til Danmark fra hele verden.

Reblade er en blandt 120 virksomheder, der er blevet tilbudt et konkret udviklings- og implementeringsforløb i samarbejde med et universitet.

*Sådan lander Reblades drone på en vinge af en vindmølle:
Illustration: Reblade.*

Reblade har medarbejdere fra mange lande, herunder Ukraine, Indien, Malaysia, Rusland, Mexico, Pakistan og Egypten.

AI-hjælp til rekruttering

Medarbejderne er næsten alle ingeniører af forskellig slags. De fleste er mekanik-ingeniører. Der er også robotingeniører, softwareingeniører og kontrolingeniører, og de fleste har indgående kendskab til AI.

Reblade bruger også AI til rekrutteringsprocessen, fortæller Frank Kjerstein:

- Vi får typisk 70 ansøgninger, når vi slår stilling op, og med brug af AI har vi skabt en ansættelsesplatform, hvor ansøgerne interviewer sig selv på video, som derefter via AI omsættes til en tekst, så vi kan gennemgå og udvælge de bedste kandidater effektivt ud fra transskriberet tekst. Ud fra den AI-genererede tekst udvælger vi de videoer, som er mest relevante at gennemgå i dybden og ser kun dem.

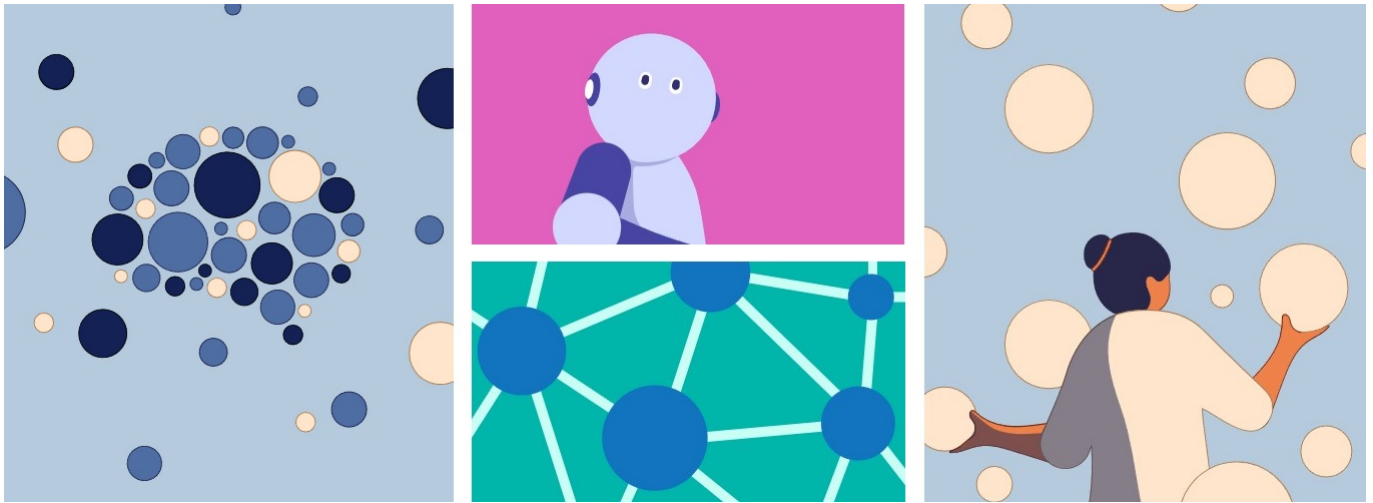
De højest kvalificerede og mest relevante ansøgere, får dernæst stillet nogle faglige opgaver, de skal løse.

Generelt er små og mellemstore danske virksomheder bagud med brug af AI, og mange af dem har svært ved at tiltrække specialister. Fra Frank Kjerstein lyder derfor det råd at komme med på AI-bølgen – også for at være med i kampen om specialisterne.

Ændring af arbejdsmarkedet

Kun fem procent af de små og mellemstore virksomheder i Danmark anvender AI, viser en rapport fra McKinsey og Innovationsfonden fra 2019. Rapporten spår, at AI vil betyde store ændringer af det danske arbejdsmarked, og den varsler stor mangel på specialister med tilstrækkeligt dybe specialistkompetencer til at udnytte det store potentiale i AI.

Ifølge rapporten er flere danske universiteter stærke på forskning i AI og rådgiver danske virksomheder. Et af dem er Aalborg Universitet, som har rådgivet Reblade om AI i dronerne.

Finland vill lära världen mer om AI

På 1990-talet gjorde Finland underverk inom mobiltelefoni och teknologi. Numera vill Finland vara ledande inom artificiell intelligens. Budskapet sprids i världen genom ett finländskt gratisprogram som redan har utbildat en miljon människor om grundläggande element i artificiell intelligens.

TEMA

26.08.2024

TEXT: BENGT ÖSTLING

Finland var Nokia-mobiltelefonens hemland. Under flera år på 1990-talet var Nokia världens ledande tillverkare av mobiltelefoner. År 2017 var Nokia Finlands största företag räknat i omsättning. Mobilteknologin gjorde många finländare till miljonärer, innan bland annat Apple gick förbi.

Mobilen blev skolvärsting

Men nu är tongångarna annorlunda. Nu försöker den finländska regeringen bekämpa mobiltelefonanvändningen i skolorna, den anses störa undervisningen. Problemet uppmärksammas i alla de nordiska länderna.

Finlands första plats i OECD:s internationella PISA-mätning, som testade elevernas kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap, är bara ett minne numera.

Skolelevernas inlärningsnivå har sjunkit. Koncentrationssvårigheterna och disciplinproblemen har ökat bland de studerande.

Regeringen planerar lagändringar för att begränsa användning av mobila enheter under skoldagen och på så sätt stärka de finländska elevernas fokus på undervisningen.

Oroat näringsliv

Finländska skolelever får i medeltal 200 meddelanden per dag till sin telefon. Framförallt flickorna tillbringar mycket tid med sociala medier, upp till sex timmar varje dag.

Den finländska Centralhandelskammaren understöder en skärpning i skolorna och vill förbjuda mobilen också under rasterna.

Problemen syns senare också i arbetslivet, i form av anpassningssvårigheter, mentala problem och minskande produktivitet, påpekar man på centralhandelskammaren.

Det finns ändå debattörer som vill se mobilen som ett verktyg, som en del av den digitala kompetens som eleverna ska lära sig i skolan.

Ledande i världen?

Någon finländsk teknologifientlighet syns ändå inte. Finland kan inte bli störst inom AI, men eventuellt bäst. Och AI har definitivt en stor betydelse för sysselsättning och export.

Mika Lintilä är numera invald i EU-parlamentet där han representerar Centern. Han deltog i den tidigare regeringen vars AI-entusiasm nu mer präglas av varningar och ifrågasättande Foto: mikalintila.fi

Under föregående regering uttryckte näringsminister Mika Lintilä ambitiösa mål om hur Finland effektivt bör utnyttja sina begränsade resurser.

- Vi har som mål att bli ett av de ledande länderna i världen inom tillämpning av artificiell intelligens och nya arbetssätt, konstaterade minister Lintilä, som numera representerar Centern i EU-parlamentet.

Det handlade om att utnyttja digitaliseringen för att förbättra Finlands konkurrenskraft, och att utnyttja AI och robotik i förändringarna i arbetslivet.

Bättre tjänster inom alla områden

Artificiell intelligens syns i vardagen oftast som nya och bättre tjänster än tidigare, vägledde minister Lintilä då man började utveckla ett nationellt program för AI.

- Inom hälso- och sjukvården kan artificiell intelligens analysera allt undersökningsmaterial på några sekunder och göra diagnoserna mer exakta.

Artificiell intelligens betyder också att fartygsrutter, energiförbrukning och underhåll kan optimeras och medföra så lite olägenheter som möjligt för människor och miljö.

Den enskilda konsumenten kommer i kontakt med artificiell intelligens när man med en digital tjänst snabbt hittar ett hotell, en film eller musik som motsvarar de egna önskemålen, enligt Lintilä.

Ren, hållbar, effektiv och digital omställning

Regeringens program Artificiell intelligens 4.0 hade en vision om att den finska industrin år 2030 ska vara ren, effektiv och digital.

Man vill gå hållbart och segrande ur den dubbla omställningen, d.v.s. samtidigt möta både utmaningarna i industrins digitalisering och de utmaningar som den gröna omställningen för med sig.

Ett mål, som också har uppfyllts är att utöka utbildningen inom branschen och se till att de som redan är i arbetslivet har den kompetens som behövs.

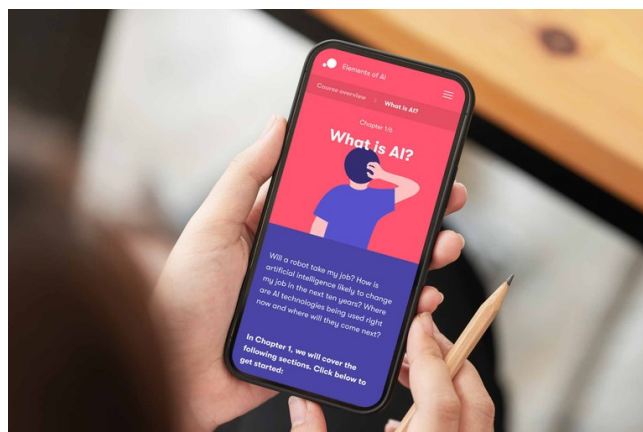
Mer kunskap åt alla

Under Finlands ordförandeskap i Europeiska unionen år 2019 lanserades utbildningsprogrammet "Elements of AI".

Målsättningen är att "avmystifiera AI", och presentera grundläggande element av konstgjord intelligens, så den blir förståelig för alla.

Denna kurs i artificiell intelligens skapades av Helsingfors universitet i samarbete med utbildningsteknologiföretaget MinnaLearn.

Finland donerade kursen till alla europeer, i översättning till EU:s samtliga officiella språk. Vid det här laget har över en miljon människor i 170 länder gått kursen.

Elements of AI är en kurs som fungerar bra både på mobilen och på PC. 2019 fick kursen pris som världens bästa online kurs i datorvetenskap, bland Class Central's 1167 online-kurser. Foto: MinnaLearn.

Nätkursen kombinerar texter om teori och praktiska övningar, med inslag av matematik. Den beräknas ta 25-30 timmar att genomföra.

Vem som helst kan anmäla sig till den avgiftsfria kursen. Kursen har lanserats tillsammans med universitet och högskolor i varje språkområde som beviljar studiepoäng för genomgången kurs.

Alla behöver kunna AI - åtminstone en procent

Minna Learn har vidareutvecklat "Elements of AI" från 2019 och skapat fortsättningskurser inom området.

Målsättningen är att utbilda en procent av världens befolkning för framtidens arbetsliv. I Finland har man redan nått tre procent.

I kursens avslutande kapitel förklarar man målsättningen; att hitta nya sätt att sprida välfärd till alla, i stället för att skapa en AI-elit som ensam har tillgång till den nyaste teknologin, som skulle leda till ännu större ekonomisk ojämlikhet.

Besluten om hur samhället anpassar sig till AI-förändringarna bygger på demokratiska principer. De är politiska, inte teknologiska, påpekas det i kurssammanfattningen.

Något gemensamt gott i stället för bättre förfalskningar

Den övergripande bilden av framtiden är förvånansvärt positiv – men man ska uppmärksamma effekterna på samhället. AI ska användas för att uppnå något gemensamt gott.

Kursens mål är att lära eleverna undvika algoritmisk diskriminering och arbeta för att få stopp på ojämlikhet i stället för att öka på den.

Eleverna måste också lära sig att förhålla sig kritiskt till allt de ser. Man bör utveckla AI-metoder som hjälper till att identifiera förfalskningar, inte bara göra ännu bättre förfalskningar.

Dessutom måste det skapas reglering som skyddar människans integritet mot nya kränkningar och att dessa kränkningar leder till kännbara straff.

Det finns också en dold agenda, avslöjar kursarrangören i det sista kapitlet. Det handlar om glädjen i aha-upplevelser.

Förhoppningen är att kursisterna fortsätter lära sig mer om AI och följer utvecklingen, vad som görs för att den ska tillämpas på rätt sätt.

- När du väcks av oro för risker som vi bör diskutera tillsammans, eller om du identifierar möjligheter som vi borde vet om, agera! Vänta inte på att någon annan ska göra det åt dig.

Teamet på MinnaLearn som har arbetet med AI-kursen tillsammans med Helsingfors universitet. Foto MinnaLearn.

Gemensam nordisk strategi för AI

Norden bör utveckla en gemensam strategi för etisk AI. Det föreslår en expertgrupp som sett på det nordiska samarbetet om artificiell intelligens.

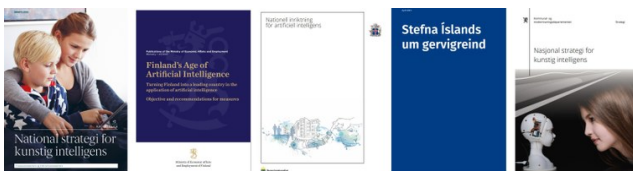
TEMA

26.08.2024

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Danmark, Finland, Norge, Island och Sverige har redan sina nationella strategier för AI som var för sig slår fast att den nya tekniken måste användas på ett etiskt sätt.

- Men frånvaron av ett enhetligt nordiskt synsätt leder till att vi missar möjligheter för regionala synergier och samarbete. Vi skulle kunna hantera gemensamma utmaningar mer effektivt tillsammans, säger Olivia Rekman, rådgivare på Nordic Innovation, som är initiativtagare till The Nordic Ethical AI Expert Group.

De nordiska rapporterna om AI. De kan laddas ned genom att klicka på respektive land här: Danmark, Finland, Sverige, Island, Norge.

Gruppen kommer med fem förslag, som förutom att det utveckla en gemensam nordisk AI strategi, är:

- Etablera ett nordiskt center för etisk och ansvarsfull AI.
- Samarbeta om stora språkmodeller, så att även de mindre nordiska språken kan utnyttja AI.
- Integrera AI och etik i utbildningen för en kompetent nordisk arbetskraft.
- Utveckla en standardiserad mätmetod för att bedöma vilken miljöpåverkan AI har.

- Vi bad 23 av de främsta experterna på AI i Norden att se på Etisk AI för att se vad som kan göras på systemnivå i de

nordiska länderna, Nu har de blivit eniga om fem rekommendationer och i slutet av augusti har vi blivit inbjudna för att möta de nordiska digitaliseringsministrarna, säger Svein Berg, som är chef för Nordic Innovation.

För varje förslag finns det också en plan för hur det ska genomföras. Det nordiska centret för AI tänker man sig till exempel till att börja med ska vara en virtuell organisation. Berg är noga med att påpeka att det inte ska konkurrera varken med de nationella innovationsorganisationerna eller företagen.

Det är inte heller forskning om AI som ska ske där, utan centret ska fungera som ett nav för experter, forskare, politiska beslutsfattare och de som arbetar med AI i företagen.

Centret ska fokusera på att hjälpa de nordiska företagen att integrera AI i verksamhet genom praktiska, applikationsdrivna program.

För är det något alla som håller på med AI är rörande eniga om är det att det behövs mer utbildning för att möta behovet av kompetens.

- En sak som vi har pratat mycket om i expertgruppen är att se på vad barriärerna är idag för att Norden ska bli ledande inom etisk AI. Kompetens och tillgång till talang är en självklar sådan barriär, säger Olivia Rekman.

Både Berg och Rekman betonar att utvecklingen går snabbt.

Rank	Name	Market Cap	Price	Today	Price (30 days)	Country
1	Apple	\$3.430 T	\$225.64	-0.43%		USA
2	NVIDIA	\$3.139 T	\$127.63	-3.14%		USA
3	Microsoft	\$3.082 T	\$414.74	-0.19%		USA
4	Alphabet (Google)	\$2.038 T	\$166.55	-0.64%		USA
5	Amazon	\$1.853 T	\$176.63	-0.28%		USA

Världens fem största företag efter marknadsvärde. Det finns 9 430 företag med i indexet. De värderas till drygt 110 251 miljarder dollar. Av detta står de fem största techbolagen för 13 542 miljarder dollar, eller drygt åtta procent. Talen från 22 augusti i år.

- På börsindex i USA är åtta av de största företagen nu techbolag. Det är där mycket av tillväxten och värdet skapas idag, och vår framtida välfärd. Därför är det helt avgörande att vi kan hänga med för att vara konkurrensstarka.

Det är jätteviktigt att vi också har nordiska AI-företag. Om man inte satsar på att utbilda arbetskraften så kommer andra aktörer, som Microsoft, att ta över och sätta agendan. Det är inte negativt i sig, men vi måste överväga var den maktförskjutning som detta innebär när värdeskapandet och agendan inte sätts av nordiska aktörer, säger Olivia Rekman.

Hon tar som exempel att Microsoft ska investera 34 miljarder kronor i Sverige, men att det inte finns några motsvarande statliga satsningar. Det handlar inte nödvändigtvis bara om att försöka utveckla ännu snabbare och tunnare datachip, eller generativa dataprogram som ChatGPT och Microsofts Copilot, i Norden.

- Det finns så många andra delar av värdekedjan där de nordiska företagen kan delta. Det är en utveckling som kommer att påverka alla branscher och verksamheter, ungefär som när Internet kom, säger Svein Berg, som också kommer med några varnande ord:

- Blir vi bländade av den stora potentialen? Gör det att vi inte ser faromomenten? Men så är frågan: Vad är alternativet? Vi är ju på hamsterhjulet. Vi måste delta i den internationella konkurrensen, men vi måste hitta ett ansvarsfullt sätt att göra det på.

En av de stora fördelar som Norden har, är tillgången på bra data som är viktigt när AI-programmen ska tränas upp till att till exempel ställa diagnoser. Sverige var det första landet i världen som införde personnummer, redan 1947.

- Vi har ju fantastiska hälsodata i Norden. Vi har förespråkat att dessa i högre grad borde göras tillgängliga. I Finland har man en lag om att hälsodata är tillgänglig för forskning och

innovation. I de övriga nordiska länderna är den bara tillgänglig för forskning. Det är krävande för innovatörer att få tag i den informationen.

Men är det inte en illusion att tro att vi kan öppna för informationen till nordiska företag utan att dessa senare köps upp av utländska företag?

- I väldigt mycket av innovation uppstår det dilemman. Av och till är det en fördel för ett företag som ligger i Norden att det blir uppköpt. Vi har sett på talen: De tillväxtföretag som blir uppköpta av utländskt kapital, har en högre tillväxt i Norden, än de som fortfarande är nordiskt ägda. Företagen köps inte upp och flyttas ut. Det är en myt.

- Vi har också jobbat med det som heter Nordic Smart Government & Business. Det började med att företagsregistren och bolagsverken såg på möjligheterna för att man skulle kunna skicka finansiell information sömlöst mellan de nordiska länderna. Efter hand har också de statistiska centralbyråerna och skatteverken kommit med. Det handlar om att det ska bli lättare för företagen. Ernst & Young har uppskattat att det kan spara in 25 miljarder euro, per år, i Norden, säger Svein Berg.

Men det finns också negativa sidor med AI – som att den använder så mycket energi.

- Är det inte så att ett sök efter information på AI använder tio gånger mer energi än på Internet? frågar Svein Berg.

- Ja, svarar Oliva Rekman.

- Det finns prognoser från International Energy Agency som visar att innan 2040 kommer 30–40 procent av det globala elförbuket gå till IKT. Det tror jag kommer att bli en superstor fråga framöver.

Utvikler selvstyrte ferger: - Som å ta en heis

Bare fantasien setter grenser for hvilke nye arbeidsplasser som kan komme med autonome ferger.

TEMA

26.08.2024

TEKST OG FOTO: BJØRN LØNNUM ANDREASSEN

Kunstig intelligens, sensorer og elektrisk motorkraft er hva forskerne ved Norges teknisk- naturvitenskaplige universitet NTNU har fått sjøsatt som prototype på autonom ferge i Trondheim.

Norske forskere har der laget verdens første prototype av en selvkjørende ferge som kan frakte folk.

- Vi har mye kyst og lange vannveier. Flere områder kan være lettere å ta i bruk når man har autonome ferger til å frakte folk. Det kan være områder som er for dyre å bygge bruer til. Dessuten kan en ferge flyttes, men det kan ikke bruer. Her får planleggere et ekstra verktøy å bruke, sier førstemanuensis Morten Breivik.

- Passasjerene skal kunne trykke på en knapp for å velge hvor de skal, nesten som i en heis. Før fantes det jo også heisførere i heisene, sier Breivik.

Forskerne ser for seg at autonome ferger kan huse serveringssteder eller andre kulturelle aktiviteter, samt sightseeing for turister.

Utnytter kompetanse

- Bare fantasien setter grenser for hvordan en autonom ferge kan brukes, konstaterer også Egil Eide. Han er prosjektlederen for «Milliampere 2» som ferga i Trondheim heter. Det var også han som fikk idéen om en autonom ferge.

- Personell med maritim kompetanse kan ta i bruk kunnskapen sin på flere steder. De trenger ikke være ute på båt i flere dager, med turnus natt og dag. De trenger ikke

være borte fra familien, men heller jobbe i kontrollrommene som vil drifte autonome ferger. En ser en forgubbing blant sjøfolk i Norge, men i et kontrollrom på land vil helsemessige begrensinger ha mindre betydning, sier han og forklarer.

Et kontrollrom skal betjenes av en person med maritim kompetanse. Denne kan overvåke flere ferger. Overvåkningen skjer via kamera med overføring av bilder i sanntid, GPS-teknologi samt kontakt via telefonsystemer. Flere skjermer gjør at en operatør kan gjøre flere jobber med forskjellige ferger fra samme kontrollrom.

- Jobben i et kontrollrom for fergene kan ses på en liknende måte som flygeledere jobber innen luftfarten. Autonome ferger kan dermed være med på å gjøre det mulig å bo eller ha arbeidsplasser på flere steder ved vann, sier Breivik.

Prøves på turister

I Trondheim går nå Milliampere 2 i skytteltrafikk over kanalen, mellom sentrum og området ved byens togstasjon.

Georg Gradl og Ulrike Schwarz-Boeger (til venstre) er blant turistene som har prøvd ferga.

Egil Eide har hatt «sommerjobb» om bord på ferga som har fraktet 2 000 passasjerer i sommer. Målet er å teste videre på fergas automatikk. Prototypen er snart klar til å testes uten operatør om bord.

- Vi har satt opp et kontrollrom på den ene siden av kanalen. Der skal operatøren bruke instrumenter og skjermer for å overvåke når ferga går. Samtidig er det mulig å se ferga utenfor vinduet på dette kontrollrommet, men det store skrittet nå blir å få ferdig automatiseringa av ferga, forklarer han.

Turisten Georg Gradl er med ferga sammen med Ulrike Schwarz-Boeger.

- Ferge uten kaptein ser virkelig ut som en god idé. At man bare kan trykke på en knapp er utrolig. Vi er jo vant til det i heiser, sier også hun.

- Tenk, da kan man trykke for hvilken øy eller hvilken havn man vil til, sier hun fornøyd med prøveturen.

- Turen gikk helt bra og jeg føler at det var trygt å være med. Ferga gikk heller ikke for sakte, sier Georg om overfarten.

Tatt i bruk

En selvkjørende byferge er nå i daglig drift i Stockholm. Det er verdens første kommersielle drift av en selvkjørende ferge. «MF Estelles» går i skytteltrafikk mange ganger i timen mellom Kungsholmen og Södermalm i Stockholm.

MF Estelle legger fra kai i Stockholm. Foto: Morten Breivik / NTNU.

- Det er gledelig å se at det som begynte som en litt sprø idé for sju år siden har blitt virkelighet og nå kommet over i en kommersiell fase, sier Eide.

Det er det norske rederiet Torghatten som skal drifte MF Estelle i Stockholm og som står bak satsingen som frontes under merkevarenavnet Zeam. Zeam står for «Zero Emission Autonomous Mobility» og er en referanse til at tjenesten skal «sy sammen» byen.

Teknologien som gjør ferga selvkjørende, er det selskapet Zeabuz i Trondheim som står bak. Zeabuz er et spinoff-selskap fra NTNU.

Kontrollrom eget prosjekt

Ekspertene forklarer om overvåkning fra personell med ansvar for drift og sikkerhet.

Ole Andreas Alsos leder forskning på kontrollrommet.

- I storbyer som Amsterdam kan sånn mikro-mobilitet skje i et nettverk som tilfredsstiller behov for flyt i fraktingen av folk. Vi forsker på hvordan operatøren kan ta over og styre en autonom ferge ved behov, sier han.

Ole Andreas Alsos forsker på hvordan kontrollrom for fergetrafikk kan utvikles.

Alsos og gruppen hans forsker på hvordan operatøren i en sånn sikkerhetssentral utfører oppgavene. For personell i en sentral skal kunne ta over og håndtere alle slags uønskede situasjoner som oppstår ombord eller rundt en autonom ferge.

Til nå har flere sjøkapteiner fått prøve seg på å ta kontroll. En sånn operatør kan gripe inn hvis en passasjerer sier fra, eller hvis sensorer på ferja varsler behov for manuell styring. Operatøren kan også selv oppdage noe for så å ta over styringen

AI overtar fra kryptoutvinning: «Kjempemulighet for nordiske datasentre»

Det har vært en dramatisk økning i antallet datasentre på Island de siste årene. Kritikere sier de stort sett jobber med kryptoutvinning, noe som ikke anses som den mest nyttige måten å bruke verdifull grønn energi på.

TEMA

26.08.2024

TEKST: HALLGRÍMUR INDRIÐASON

Men datasenterledere sier de nå går bort fra kryptoutvinning og bruker datakraften til kunstig intelligens i stedet. Denne trenden øker raskt og skaper muligheter ikke bare på Island, men også i resten av Norden.

Eyjólfur Magnús Kristinsson er administrerende direktør i atNorth, som drifter datasentre i hele Norden. Rundt 2020 – 2021 begynte bransjen å innse at AI-tjenester begynte å vokse raskst, forteller han.

Eyjólfur Magnús Kristinsson, administrerende direktør i atNorth.

- Den gangen visste vi enda ikke det vi vet nå. I 2022 fikk vi stadig flere forespørsler fra kunder som ba om denne typen tjenester. Det var stort sett startups og høyteknologi-selskaper som jobbet tett med AI. I 2023 eksploderte det og siden har det fortsatt å øke.

Kryptoutvinning bare starten

Samtidig har kryptoutvinning avtatt. Kristinsson sier at det ikke er en direkte korrelasjon mellom økende AI og mindre kryptoutvinning.

- Kryptovalutaer generelt har en sterkere posisjon nå og de eksisterer i et mer modent miljø. I 2022 bestemte vi oss for å ikke inngå noen nye avtaler og heller ikke fornye avtaler for kryptoutvinning.

- Datasentre på Island valgte å tilby denne typen tjenester fordi det var den beste måten å komme opp i 10 MW energibruk. Det er grensen for at Landsnet, Islands Statnett, vil kategorisere et selskap som en storbruker av energi.

Det gjør det mulig for selskapet å koble seg direkte til det offentlige energidistribusjonssystemet i stedet for å kjøpe det i bulk. Da får man også levert elektrisitet med høyere spenning.

- Det var aldri vår ide å tilby kryptoutvinnings-tjenester, og siden vi nå har nådd den grensen gjennom å tilby andre tjenester, behøver vi ikke kryptoutvinning lenger.

AI-tjenestene som datasentrene tilbyr er ikke forskjellige fra andre typer tjenester.

- Det som er ulikt er hva kundene krever. Datasentre som bare er tre år gamle har ikke kapasitet til å yte AI-tjenester, rett og slett fordi kravene til kjøling og energitetthet er mye større enn for andre datasentertjenester.

Kristinsson sier at AI-tjenester fremdeles er i en tidlig fase.

- En rekke typer tjenester og teknologi utvikles hele tiden. Mange bruker nå ChatGPT eller Microsofts Copilot, og vi ser allerede at dette har en enorm effekt.

- Personlig har jeg begynt å bruke ChatGPT istedenfor Google, og jeg har ikke brukt Google Translate på mange måneder. Denne er en overgang som fortsatt pågår. Vi vil ikke ha oversikt over hva vi faktisk står overfor før bedrifter har innført AI fullstendig. Foreløpig kan vi bare gjette. Men dette er veldig spennende og det endrer måten vi jobber på i dag.

AI-tjenester flytter til Norden?

Disse endringene i miljøet krever endringer i infrastrukturen, noe som Kristinsson mener er en relativt enkel oppgave. Det

skaper også muligheter for datasentre på Island og i de andre nordiske landene.

- Kundene som jobber med AI er ikke så avhengige av beliggenhet som de fleste andre kunder. I Europa ligger de fleste datasentrene i det såkalte FLAPD-området – Frankfurt, London, Amsterdam, Paris og Dublin.

Et av de datasenter på det vanligvis kjølige Island, som atNorth drifter.

- Dette er fordi kundene befinner seg i nærheten av store befolkningssentre. Dette er ikke en viktig faktor for AI-bransjen, fordi latenstiden har langt mindre å si. Så AI-bransjen flytter sine datasentre til områder som er mer praktiske for denne typen databehandling.

Ifølge Kristinsson er det akkurat dette som gjør de nordiske landene så attraktive.

- Vi har et kjølig klima, andelen fornybar energi er høy og vi har lav befolkningstetthet. I tillegg har vi svært sofistikerte fjernvarmeanlegg som kan knyttes til datasentrene og dermed resirkulere varmen som skapes av databehandlingen – spesielt i Danmark, Sverige og Finland.

- Så vi kan skape et veldig godt produkt rundt AI i Norden. Dette representerer en stor mulighet for de nordiske landene.

atNorth satser på å utnytte disse mulighetene. De har allerede syv datasentre på Island, i Danmark, Sverige og Norge og skal åpne tre nye neste år – to i Finland og ett i Danmark.

Kristinsson forteller at enkelte analytikere tror at 50 prosent av all AI-databehandling kommer til å foregå i Norden i løpet av de neste to til tre årene.

- Vi vet selvfølgelig ikke om dette kommer til å skje, men det er absolutt mulig.

AI på allas läppar - men är det inte bara mer digitalisering?

Vad är skillnaden mellan artificiell intelligens och vanlig digitalisering? Vad blir konsekvenserna för arbetslivet? Blir det fler jobb eller färre?

TEMA

26.08.2024

TEXT: BJÖRN LINDAHL

Det är stora frågor, men högst aktuella. På den årliga politiska diskussionsveckan i Arendal – som kan jämföras med Almedalsveckan och Folkemødet på Bornholm – var det mer än hundra arrangemang som handlade om artificiell intelligens.

Men det verkade inte finnas någon gemensam uppfattning om var Norge befinner sig i förhållande till AI. Spännvidden var stor:

- Kan Norge bli ett digitalt u-land? var titeln på ett möte.
- Hur ska AI ta Norge in i framtiden? var titeln på ett annat möte.

En stor del av arrangemangen hade rubriker som präglades av oro för vad AI kommer att föra med sig. Men det fanns också de som var (smått provocerande) otålmöda:

- Att skydda den personliga integriteten är viktigt, men hur ska Norge bli en ledande AI-nation om all energi går åt till att reglera och att bromsa utvecklingen? var tema för en av debatterna.

Svaret på frågan

Själva följde vi med digitalt på en del av seanserna och det dröjde inte länge innan den fråga jag ställer inledningsvis kom upp:

- Vad är skillnaden på vanlig digitalisering och AI?

På seminariet "Är norska verksamheter redo för att använda AI?", svarade Kent Inge Fagerland Simonsen, som är chef för Cloud engineering på IT-företaget Tieto:

- Artificiell intelligens är ett samlingsbegrepp för ett antal datamaskinprogrammeringsmodeller som verkar mänskliga för människor och som behöver stora datamängder för att tränas upp, mer än att de är designade algoritmer.

AI handlar med andra ord inte om en ny teknik, som när ångkraft slog ut muskelkraft och segelfartyg under den första industriella revolutionen, eller som när digitala verktyg slog ut analoga verktyg som skrivmaskiner eller kameror som använde film.

Artificiell intelligens handlar om att bygga upp datorprogrammen på ett nytt sätt, om enorma mängder data och räknekraft, snabbare sätt att flytta på informationen och om svindlande pengabelopp.

Microsoft har använt 110 miljarder kronor på att utveckla sitt AI-program Copilot. Som finns i många olika versioner: för vanligt kontorsarbete, skriva koder och mycket annat.

ChatGPT satte igång debatten

Det som fick AI på allas läppar var emellertid ChatGPT, som lanserades den 30 november 2022. Den virtuella assistenten kunde generera text, bilder och videor som svar på användarens instruktioner (eller prompts som de kallas på engelska).

Det som kallas generativ AI handlar om att program som ChatGPT lär sig mönster och struktur från sina träningsdata och därefter genererar nya data med liknande egenskaper.

Fortfarande är det långt till att datorerna kan tänka själv, det som kallas AIG, och som brukar definieras som den intelligens en maskin behöver för att förstå och lära sig alla de intellektuella uppgifter som en människa kan utföra.

Efter att 100 miljoner människor började använda ChatGPT på bara två månader (det tog Tiktok nio månader som jämförelse) kom varningsropet i mars 2023: 1000 forskare och kända personer inom affärsvärlden, som Elon Musk, gick ut med en uppmaning att det borde införas ett moratorium i sex månader för att vidareutveckla AI, tills man bättre förstod riskerna.

Andra frågor diskuteras

Nu har det gått drygt ett år och debatten handlar mer om hur vi ska få tag på tillräckligt med kompetent personal och om det kommer att uppstå en brist på den sorts datachips som krävs inom AI. Till en del handlar debatten också om hur mycket energi AI kräver och svagheterna dataprogrammen har. Bland annat har de generativa AI-modellerna en tendens till att börja "hallucinera".

Det betyder att AI-modellerna ger felaktiga svar, eller olika svar på exakt samma fråga. Är det något som kännetecknar

de nya digitala assistenterna så är det att de inte är särskilt ödmjuka. Svaren ges utan förbehåll.

Med tanke på de miljontals användarna av ChatGPT, Copilot och andra AI-program, är det trots allt inte så många exempel på att AI är en fara för mänskligheten eller att arbetslöshetstalen påverkats dramatiskt.

Det betyder inte att det inte finns utmaningar, men människans förmåga att anpassa sig är stor. Det som verkade revolutionerande blir fort vardag.

Vad är Copilot?

Ett av de program som flest vanliga arbetstagare kommer att komma i kontakt med är Copilot for Microsoft 365.

Först lite om vad Copilot kan göra:

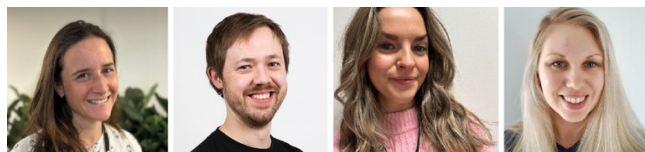
- Det kan sammanfatta information från många olika dokument.
- Det kan transkribera möten som hållits
- Det kan hjälpa till med att göra grafer och presentationer

Som Microsoft själva poängterar i sin marknadsföring:

- Det är inte så att du bara kan slänga benen på bordet, trycka på en knapp – och låta co-piloten göra ditt jobb åt dig. Som namnet antyder är det ingen autopilot, snarare en assistent som stöttar dig från sidlinjen. Copilot arbetar *med* dig.

Exempel på uppgifter som Copilot ska kunna klara av är enligt Microsoft:

"Vad är det viktigaste som har hänt i mitt team under semestern". "Sammanfatta den långa e-posttråden som jag precis kopierades till". "Samla alla dokument från det senaste året där just detta projekt nämns".

Bodil Åberg Mokkelbost, Heine Skipenes, Hanne Jensen Moe och Silje Reiten Blichfeldt har studerat hur Copilot fungerat på NTNU.

På det norska universitetet NTNU har en grupp forskare gått igenom vilka förändringar som uppstått efter att universitetet började använda Copilot for Microsoft 365. Rapporten har åtta huvudfynd, som lätt förenklade och omskrivna är att Copilot:

1. Är helt briljant när du redan vet vad du vill att det ska hjälpa dig med.
2. Det kan påverka myndighetsutövningen...

3. ...och behandlar enorma mängder personuppgifter på nya och okontrollerade sätt
4. Programmet är hela tiden under utveckling.
5. Det är fortfarande på barnstadiet...
6. ...men påverkar redan hela organisationen.
7. Programmet kan användas för att övervaka och mäta prestanda och beteende.
8. Det fungerar ibland riktigt bra.

Som forskarna skriver:

- Copilot är bra på att extrahera essensen från stora filer och presentera dem i ett nytt, och mer fokuserat dokument. Det är en sorts uppgift som lätt skulle kunna ta flera dagar att utföra, men där Copilot gör jobbet på bara några minuter. Det gör att du kan komma i gång med uppgifter snabbare, och du får omedelbar hjälp där och då.

Det är sådana här vardagliga tidsbesparingar som gör att AI spås kunna öka produktiviteten på kontoren rejält.

De norska arbetsgivarorganisationerna har bett analysföretaget SØA se på de ekonomiska vinsterna med AI. Enligt analysföretaget kan en ökad användning av generativ AI öka värdeskapandet i Norge med totalt 2 000 miljarder norska kronor för perioden fram till 2040.

Men AI kan användas nästan överallt; till att övervaka processer, självkörande fordon, diagnosticera sjukdomar och så vidare.

Användning av annan avancerad digital teknik och annan AI kan enligt rapporten öka värdeskapandet i Norge med totalt 3 600 miljarder norska kronor under samma period

Sammanlagt kan det därmed handla om ett ökat värdeskapande på 5 600 miljarder kronor på 15 år.

Faror med AI

Men visst finns det också faror med den nya tekniken, men på en mer hanterbar nivå. Forskarna på NTNU beskriver några av dem:

- Copilot kan ge felaktiga svar eller göra falska slutsatser. Detta gäller särskilt när den inte har tillräckligt med information att arbeta med, men kan också ske när den har tillgång till bra information. Det är viktigt att vara medveten om detta och ha mekanismer på plats utrymme för att identifiera och korrigera sådana fel.

- I stora organisationer som behandlar många människors personuppgifter lagras dokument ofta temporärt eller delas internt, innan de arkiveras på ett korrekt sätt. Copilot får då tillgång till sådana dokument och kan använda dem i ett annat sammanhang, eller för andra ändamål än vad som ursprungligen var avsett.

Hur går det med den personliga integriteten? Och hur påverkas förhållandet till arbetsgivaren?

- Arbetsgivaren kan bedöma anställdas prestationer basera på information från filer, dokument, Teams-chattar, e-postkorrespondens, Teamsmöten, känslouttryck (emojis), transkriptioner från möten med automatisk inspelning, osv. Anställda har ingen möjlighet att se om det sker.

Eftersom Copilot hela tiden utvecklas är det ett krävande redskap. En verksamhet måste aktivt säga nej till en utvidgning eller att nya verktyg läggs till. Detta är något som inte bara IT-avdelningen har ansvar för. Copilot handlar om organisationsutveckling – och alla verksamheter bör ha en exit-strategi:

- En exit-strategi är viktig för att säkra så att verksamheten har kontroll över sin egen teknologiska framtid. Det bör finnas plan för hur man kan migrera data, funktioner och tjänster till en leverantör om det är nödvändigt. En sådan strategi kan bidra till att minska risken för driftsavbrott eller att data försvinner. Det ger styrke också verksamheten förhandlingsposition i förhållande till leverantören, eftersom den då inte är låst till ett system.

Norden reagerar olika på EU-regler som ska gynna praktikanter

Än en gång föreslår Europeiska kommissionen regler om sådant som medlemsstaterna sköter bäst själva. Det anser Sveriges riksdag och lämnar in ett ”gult kort” mot kommissionens förslag till EU-direktiv om bättre villkor för praktikanter från i våras.

NYHET

22.08.2024

TEXT: KERSTIN AHLBERG, EU & ARBETSRÄTT

Regeringarna i Danmark och Finland har i stor utsträckning samma uppfattning i sak som svenskarna, men avvisar inte förslaget lika kategoriskt.

Direktivet har två syften:

För det första ska medlemsstaterna se till att praktikanter inte får sämre lön och andra arbetsvillkor än vanliga anställda på samma arbetsplats, om det inte är objektivt motiverat.

För det andra ska medlemsstaternas myndigheter genom kontroller och inspektioner motverka att reguljära anställningar ”förkläs” till praktik så att arbetstagare får sämre villkor än de rätteligen borde ha. I förslaget räknas en rad omständigheter upp som myndigheterna ska undersöka för att avgöra om en påstådd praktik i själv verket är en reguljär anställning. Till exempel: Finns det något utbildningsmoment i arbetet? Är praktikperioden orimligt lång? Eller består en oproportionerligt stor andel av arbetsgivarens anställda av praktikanter?

Enligt den svenska riksdagen behövs direktivet över huvud taget inte – det har inget mervärde. Förslaget tar ingen hänsyn till att medlemsstaterna har vitt skilda förutsättningar och behov, menar riksdagen. I juni beslöt den därför att lämna in ett motiverat yttrande, ett ”gult kort”, där den förklarar att förslaget strider mot principen att EU ska anta regler bara om ett syfte inte kan uppnås lika bra av medlemsstaterna själva.

Både den danska som den finska regeringen uttalar däremot sitt stöd för förslaget – i princip. I sak framför de dock till stor del samma invändningar mot innehållet som svenskarna gör.

Alla tre påpekar att praktik är ett viktigt inslag i såväl yrkesutbildningar som akademiska utbildningar och menar att direktivet inte får ingripa i de nationella utbildningssystemen. Danmark och Sverige understryker att det är

medlemsstaternas ensak hur de utformar sina utbildningssystem och att EU inte har kompetens att lägga sig i detta.

Alla framhåller likaså att det här är arbetsmarknadens parter som lägger fast löner och andra anställningsvillkor för praktikanter, och att det också är parterna, inte några myndigheter, som i huvudsak sköter tillsynen av att villkoren efterlevs. Ett villkor för att de nordiska länderna ska stödja direktivet är att det inte inskränker arbetsmarknadsparternas handlingsutrymme.

Sverige är ensamt om att ha gett direktivet gult kort. I de förhandlingar om förslaget som nu vidtar, och som givetvis även Sverige kommer att delta i, torde de nordiska länderna i huvudsak dra åt samma håll – trots att tonläget i de olika yttrandena skiljer sig åt.

Foto: NTB Kommunikasjon

YS-lederen bekymret over økende mistrivsel blant unge i arbeidslivet

«Arbeidslivsbarometeret» for 2024 viser at flere i Norge sliter økonomisk, flere er redd for å miste jobben eller å bli ufør, og at mange unge mistrives i arbeidslivet. Det bekymrer YS-leder Hans- Erik Skjæggerud.

NYHET

19.08.2024

TEKST: LINE SCHEISTRØEN, FOTO: NTB KOMMUNIKASJON

Gjennom Arbeidslivsbarometeret har YS undersøkt hvordan det står til i arbeidslivet siden 2009. I år er det gjort et spesielt dypdykk i hvordan dyrtiden har virket inn på arbeidslivet.

Forskerne Helge Svare og Karl Ingar Kittelsen Røberg fra Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved OsloMet presenterte resultater fra årets barometer under et seminar på Arendalsuka.

Frykter for fremtiden

Årets undersøkelse viser at mange unge mistrives i arbeidslivet, og mange føler at de ikke har en interessant jobb.

Arbeidslivsbarometeret måler temperaturen på arbeidslivet i Norge. Årets resultater ble presentert på et seminar under Arendalsuka. Foto: Liv Hilde Hansen, YS

For arbeidstakere under 30 er det markant dårligere resultater på flere av barometerverdiene som omhandler arbeidsvilkår, stress og mestring i 2024 sammenlignet med 2023 og tidligere år.

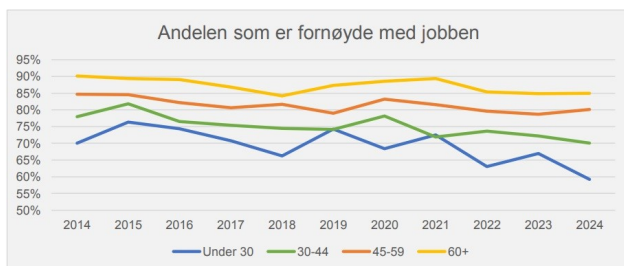
- 59 prosent av de under 30 sier at de er fornøyde med jobben sin.
- 64 prosent av de under 30 sier at de har en interessant jobb.
- Opplevelsen av tidspress på jobben har falt, spesielt blant de unge under 30 år.

- Mange av målingene er de laveste vi har hatt i barometerets 16 år lange historie, skriver forskerne i rapporten.

Ung og sårbar

Forskerne ser en økt bekymring for å stå på utsiden av arbeidslivet.

Arbeidstakere blir stadig mer bekymret for helse. De siste fem årene har det vært en nedgang i andelen som oppgir at de har lav risiko for at dårlig helsetilstand vil føre til nedsatt arbeidskapasitet.

Vi er mindre fornøyd med jobben enn tidligere ifølge rapporten fra YS Arbeidslivsbarometer.

Barometeret viser at de som tidligere har vært arbeidsledige, opplever høyere risiko for uførhet, arbeidsledighet og andre former for utenforskap.

Også her skiller aldersgruppen under 30 år seg fra de øvrige:

- 27 prosent av ansatte under 30 år frykter å bli uføre i løpet av fem år.

- 28 prosent svarer at de frykter å være arbeidsledige.
- I 2009 var det fem prosent som fryktet å bli uføre, mens 19 prosent var redde for å miste jobben

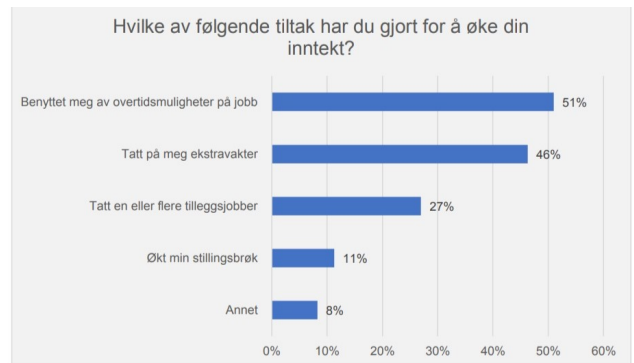
AFI-forsker Karl Ingar Kittelsen Røberg karakteriserte resultatene dramatiske spesielt for aldersgruppen under 30.

- Vi ser en tendens til at unge er negative til egen situasjon: De jobber mer, de er pessimistiske til egen helse, frykter for jobben og er mindre fornøyd med egen arbeidssituasjon, sa AFI-forsker Karl Ingar Kittelsen Røberg under presentasjonen av resultatene.

Sliter økonomisk, jobber mer

16 prosent av de som har deltatt i YS Arbeidslivsbarometer for 2024 svarer at de sliter økonomisk.

- Dyrtiden fortsetter å påvirke husholdningene. Mange sliter økonomisk. Bare 45 prosent av de som har deltatt i undersøkelsen, vurderer egen økonomi som god, skriver YS-leder Hans-Erik Skjæggerud i forordet til årets Arbeidslivsbarometer.

Mange har spedd på inntekten med overtidarbeid og ekstravakter viser YS Arbeidslivsbarometer.

Særlig de yngre aldersgruppene opplever problemer. Nesten 25 prosent av de under 30 år svarer at de opplever den økonomiske situasjonen som «dårlig» eller «svært dårlig». Bare 6,4 prosent av de over 60 år svarer det samme.

Det er også spurt om hvilke grep de eventuelt har tatt i egen jobb for å håndtere dyrtiden.

Hver femte arbeidstaker velger å jobbe mer for å få privatøkonomien til å gå rundt. Nær en av tre sier de har tatt en eller flere tilleggsjobber.

Slår alarm

YS-leder Hans-Erik Skjæggerud mener at resultatene fra årets Arbeidslivsbarometer må tas på alvor.

-Det er ikke bare bekymringsfullt, men alarmerende, når så mange, spesielt unge, rapporterer at de ikke trives på jobb og at de selv mener at de står i fare for å falle utenfor arbeidslivet, sa YS-lederen.

YS-leder Hans-Erik Skjæggerud (t.v.) og AFI-forsker Karl Ingar Kittelsen Røberg. Foto: Liv Hilde Hansen, YS

Han påpekte at det allerede gjøres mye godt arbeid for å forbedre situasjonen, men understreker at mer innsats er nødvendig.

- Hvis ikke vil det få store konsekvenser for norsk arbeidsliv, og vi får ikke løst de oppgavene vi står overfor i norsk arbeidsliv. Velferdsstaten vil ikke tåle at så mange går over på ytelser, sa Skjæggerud.

Han fremhever tiltak for å forbedre arbeidsmiljøet, med særlig vekt på det psykososiale, samt økt søkelys på helse, miljø og sikkerhet. I tillegg mener han det er viktig å legge til rette for etter- og videreutdanning.